

Rješenja testa za školsko natjecanje iz filozofije 2017.

Poštovani kolege i kolegice, nadamo se da će priložena rješenja s načinom bodovanja pomoći u ispravljanju testa. U pitanjima u kojima se traži nešto objasniti, obrazložiti ili protumačiti, navodimo samo bitne momente odgovora, a nastavnik treba prosuditi je li odgovor složen u adekvatnu cjelinu. Ako smo negdje previdjeli neki relevantan moment koji učenik navodi, to svakako treba uzeti u obzir i odgovarajuće vrednovati.

1. pitanje [3 boda]

[Po pola boda za svaku prepoznatu netočnu tvrdnju i po pola boda za odgovarajuće objašnjenje.]

- (a) Zato što postoji nebitak kao praznina, atomi (bitak) se mogu kretati.
 (b) Bitak (atomi) su nedjeljivi ne zato što su maleni, nego zato što u njima nema praznine.
 (f) Budući da osjetila ne pružaju pravu spoznaju, onda promjena može biti iluzija. Ili, mišljenje pruža pravu spoznaju, a ono ne dopušta da ima promjene, stoga je promjena iluzija.

2. pitanje [4 boda]

[Po pola boda za svaki točno uneseni pojam.]

	<i>Stupnjevi bića</i>	<i>Stupnjevi spoznavanja</i>	
misaona vrsta	ideje	znanje, um	spoznaja (poimanje, mišljenje)
	matematički predmeti	razumijevanje (predočivanje)	
vidljiva vrsta	prirodni predmeti i artefakti	vjerovanje	mnijenje
	sjene i slike prirodnih predmeta i artefakata	nagađanje	

3. pitanje [3 boda]

- (a) Stoici: duševni se mir postiže prihvaćanjem svjetskog reda – logosa kojega spoznaje jedino mudar čovjek. [1 bod]
 (b) Epikur: duševni se mir postiže djelovanjem koje rezultira nasladom, odnosno onim kojim se izbjegava bol. [1 bod]
 (c) Piron: duševni se mir postiže vrlinom suzdržavanja od suda. [1 bod]

4. pitanje [2 boda]

Mogući odgovori:

- (a) **Budući da čovjek jedino u samodostatnoj zajednici – polisu može živjeti u skladu sa svojom umnom prirodom** [1 bod], **onda** je polis ono prema čemu svaki čovjek naravljju teži i stoga **je on po svojoj naravi društveno biće** [1 bod]. [Ako učenik polazi od odredbe da je čovjek po naravi društveno biće i da zbog toga tek u zajednici može ostvariti svoju umnu prirodu, to također treba priznati.]
 (b) Tko se ne može združivati ili mu ništa ne treba taj je ili zvijer ili bog. **Pojedinac nije samodostatan, a kako je cjelina prvotnija od dijela** [1 bod], **onda je i polis prvotniji od pojedinca, jer se nesamodostatni pojedinci prema polisu odnose kao dijelovi prema cjelini** [1 bod].

5. pitanje [3 boda]

Zenon aporijom želi pokazati da je kretanje (bivanje) privid [1 bod] i time brani Parmenidovo stajalište [1 bod]. Objašnjenje aporije [1 bod] može se dati u dvije verzije: **(a)** Brzi Ahilej ne može stići sporu kornjaču kojoj je dao prednost. Da bi ju dostigao, treba najprije doći na njezino mjesto, a kako će ona dalje napredovati, stvar se ponavlja u beskraj. **(b)** Brzi Ahilej ne može stići kornjaču, jer najprije mora prijeći polovicu puta, a da bi prešao tu polovicu, mora prijeći polovicu polovice i tako u beskraj.

6. pitanje [3 boda]

[Ciceron, str. 60-62] **(a)** Kraljevi osvajaju odanošću (vrlinom, uzornošću, uzornim životom) [1 bod]; **(b)** optimati osvajaju razboritošću (brižnošću) [1 bod]; **(c)** narod osvaja slobodom [1 bod].

7. pitanje [3 boda]

[Toma Akvinski, str. 210] Treba obratiti pozornost na to da svi imaju udjela u upravi i na vrstu vladavine. [1 bod] S obzirom na to, najbolje je uređenje ono koje je dobro složeno od kraljevstva u kojem je jedan na čelu svih, zatim od aristokracije, ukoliko mnogi kreplosni sudjeluju u vladanju, i od demokracije, tj. vladavine naroda, ukoliko se vladari mogu izabrati iz puka i puku pripada njihov izbor. [1 bod za tvrdnju da je složeno od kraljevstva, aristokracije i demokracije; 1 bod za objašnjenje načina na koji narod sudjeluje u vlasti]

8. pitanje [3 boda]

[Platon, str. 327-331] Neograničenost i nesitost u slobodi vode u tiraniju, jer pretjerivanje dovodi do promjene u suprotno – naime, u ropstvo. [1 bod] Radi slobode rađa se stalež koji je u demokraciji na čelu i ima cjelokupnu vlast (trutovi), a među njima najžešći govore i rade (trutovi sa žalcem), dok kukavice potvrđuju i ne dopuštaju drukčijeg govora (trutovi bez žalca). Uz taj stalež nastaje stalež bogatih od kojega grabe oni koji su u upravi i napokon stalež radnika koji se ne miješa u državne poslove. [1 bod] Kako se stalež bogatih buni protiv grabeži prvog staleža i želi prevrat, onaj prvi stalež ih pred narodom optužuje da su skloni oligarhiji. Zato bogati, braneći se, uistinu postaju skloni oligarhiji, a u parnicama s pukom, puk uvijek daje prednost jednom od zastupnika kojega hrani i uzdiže. Taj postaje tiranin. [1 bod]

9. pitanje [3 boda]

[Aristotel, str. 95] Slobodnjaci i mnoštvo građana ne smiju sudjelovati u najvišim vlastima, jer će zbog nepravednosti i nerazboritosti jednom počinjati nepravde, jednom pogriješke. [1 bod] No ako su mnogi obeščašćeni i osiromašeni, onda je država puna neprijatelja, stoga im treba dopustiti sudjelovanje u savjetima i odlukama [1 bod], jer svi oni uzeti zajedno imaju dostatno razboritosti i primiješani onima boljima, koriste državi [1 bod].

10. pitanje [3 boda]

[Aristotel, str. 201] Prema Aristotelovom navođenju, kao osnova pučkog državnog poretka uzima se **sloboda** [1 bod], a dvije su glavne zasade te osnove ili načela:

- (a) naizmjenice vladati i pokoravati se** [1 bod];
- (b) živjeti kako god tko hoće** [1 bod].